

HERKOMST- LANDEN

In 1935 publiceerde de Nederlandse schrijver E. du Perran zijn impressies over zijn geboorteland Nederlands Indië onder de titel Het land van herkomst. Het boek heeft sindsdien talloze herdrukken beleefd en wie vandoog de betere boekhandel bin-

nengaat, vindt het op de plank. Misschien wel geïnspireerd door Du Perrans boek wordt de laatste jaren de meervoudsvorm 'herkomstlanden' gehanteerd als men landen bedoelt waar Nederlandse allchtonen vandaan komen. Ook in dit cohier gebruiken we de term. Nederlandse (ex-)koloniën, overzeese gebiedsdelen van het Koninkrijk, of andere landen vonwooruit migrotie heeft plootsgevonden: we noemen het ollemaal herkomstlanden.

Om niet verloren te lapen in de rijke schokering van migrontengroepen in Nederland is de facus bewust scherp gezet ap de vijf grootste niet-westerse migrantengraepen: Turkse, Morokkoonse, Surinoomse, Antillioonse (wooronder begrepen: Aruboonse) en Indische Nederlanders. Volgens het Statistisch Jaarboek 2002 belopen deze vijf groepen somen 1,4 miljoen Nederlanders, bijna de helft von de 2.9 miljoen Nederlanders die als 'ollochtoon' in de bevolkingsstotistieken zijn opgenomen. Het is bekend dat deze groepen vooral in grootstedelijke gemeenschappen zijn neergestreken.

In een tijd woorin het historisch bewustzijn toeneemt, krijgen het cultureel erfgoed en de ortistieke ontwikkelingen in het lond von herkomst een groeiende betekenis voor kunstenoors, programmomokers en verwonte beroepsbeoefenoren hier oon de Noordzee. Voor veel hedendoogse kunstenoors speelt hun expliciete land von herkamst als inspirotiebron zelfs een bepolende rol. Deze ontwikkeling heeft hoar invloed op de formulering von overheidsbeleid inzoke kunst en cultuur. Aanvanke-lijk lag het accent voorol op pogingen de veelheid von cultuurelementen met elkoar te confronteren en zo diverse mengvormen te stimuleren. De laatste tijd lijkt er meer ruimte te komen voor culturele diversiteit: het bevorderen von een situatie waarin westers en niet-westers kunstonbod noost elkoor wordt oongeboden. Overigens is de grens tussen beide benoderingen niet scherp te trekken.

In mei 2002 deed staatssecretoris Von der Ploeg oan de Tweede Komer verslag von de resultoten von het diversiteitsbeleid in de cultuursectar. In zijn Voortgangsbrief culturele diversiteit stelde hij dat het actuele culturele leven in landen ols Turkije, Morakka en Suriname een belangrijk ariëntatiepunt vormt voor migranten. En niet alleen voor migranten: ook het outochtoon-Nederlandse publiek blijkt belangstelling voor de kunst en cultuur von deze landen te hebben. Doorom pleitte Von

der Ploeg voor een verbinding tussen de levende cultuur en het culturele erfgoed van de herkomstlanden.

Beleidsontwikkelingen krijgen vorm in relatie met de praktijk. In dit Boekman-cahier gaat het voornamelijk om dat laatste. Özkan Gölpinar analyseert wat er zaal van de beleidsintenties in de praktijk terecht komt. Het multiculturele avontuur blijkt nog in de kinderschaenen te staan. Het cultuurbestel wordt merendeels nog bestuurd door nationaal-Nederlandse elites, al graeien er langzaam kernen van culturele diversiteit. Gölpinar denkt overigens dat de afstand tussen de praktijk en de beleidsuitgangspunten van culturele diversiteit zal verkleinen.

Het 'leggen van de verbinding met levende migrantenculturen' betekent dat programmeurs en tentaanstellingsmakers zich rekenschap moeten geven van de betekenis van de herkomstlanden en van de culturele ontwikkelingen daar, waarmee de migrantengemeenschappen via een 'transnationale navelstreng' verbonden zijn. Dat dat mogelijk is en tot vernieuwende resultaten leidt, blijkt uit de verkenning die journalist Frank Siddiqui maakte. Programmeurs en producenten die het begrip culturele diversiteit serieus nemen, komen vroeg af laat uit in de herkomstlanden van de hier aanwezige migrantengroepen. Een ware uitdaging, want de geografische en culturele afstand valt niet zomaar te overbruggen. Alleen al de kasten vormen een barrière van formaat.

Dat op de werkvlaer de benodigde expertise voor uitwisselingsprogramma's niet altijd aanwezig is illustreert Tjeu Straus, hoofd beleid bij de Ratterdamse Kunststichting (RKS). Stadsbesturen in herkomstlanden kennen Tharbecke niet. Bemaerking van bovenaf met de cultuur is voor hen een gegeven, dat veranderen Nederlanders niet op stel en sprang.

Vaarsnog zijn er weinig Nederlandse onderzoekers die consequent studie hebben gemaakt naar het beleid en de ontwikkelingen van culturele diversiteit. Op dat terrein is 'het buitenland' verder gevarderd. Greg Baeker, directeur van Arts and Cultural Planning Consulting, Taranta, schetst de Canadese situatie van culturele diversiteit en de wijze waarop beleidsmakers proberen het evenwicht te vinden tussen het 'recht op de eigen cultuur' enerzijds en de noodzaak van sociale cohesie anderzijds. In zijn bijdrage haakt hij aan op de discussies over sociale cohesie en culturele diversiteit die in hoofdzaak onder auspiciën van internationale bestuursorganen worden gevoerd (UNESCO, Raad van Europa).

De vijf brieven die in het cahier zijn opgenomen, werpen een licht op de ervaringen van mensen die in meer dan één cultuur leven. En dat 'leven' moet niet in louter fysieke zin worden opgevat. Je kunt in Overijssel wanen, maar met je gedachten en emoties voortdurend in Aruba zijn. In de brieven van Nadia Mabrouk, Usha Marhé, Funda Mijde, Norman de Palm en Rocky Tuhuteru wisselen positieve en negatieve gevoelens elkaar af. Het positieve element van de individuele 'meercultuurigheid' is misschien een beetje vergelijkbaar met iemand die meertalig is. Hij of zij kan een creatieve, opbouwende rol spelen als culturele go between. Maar dat positieve perspectief wordt gemakkelijk gefrustreerd als culturele diversiteit geen sociaal-politieke weerklank vindt.

Nynke Oele en Lieke van den Ouwelant maakten interviews met eveneens vijf creatieve beroepsbeoefenaren die zich in hun doen en laten sterk laten beïnvloeden door on-Hollandse culturen, ook al wanen zij hun hele leven af een groot gedeelte daarvan in Nederland. Marian Bloem, Maarten van Hinte, Nadia Jeloulli, Felix de Roij en Saban Ol doen hun werk vanaf een meerlandenpunt dat bij geen van hen samenvalt met de Vaalserberg. Hun meerlandenperspectief is vaak geen eigen keus, maar de behoefte aan openheid en nieuwe mogelijkheden die de internationale kunstpraktijk biedt maakt hen valhardend. En daarnaast ook de noodzaak in Nederland aandacht te vestigen op de waarde van cultuurtradities die zowel in het land van herkomst als in Nederland verloren dreigen te gaan.

In de rubriek boekbesprekingen laten Walther Tjan Pian Gi, Valentijn Byvanck en Els van der Plas hun licht schijnen over de staat van de culturele diversiteit in de podiumkunsten; over de vraag hoeveel vrijheid de kunst krijgt in een wereldsamenleving die niet overal even democratisch is; en over wat het begrip 'Europa' eigenlijk inhoudt voor critici die niet in de Europese cultuur zijn ondergedompeld. Het thema herkomstlanden wordt afgesloten met een achttiental signaleringen van leeswaardige publicaties over het onderwerp en een dossier.

Özkan Gölpinar/Cas Smithuijsen